juna amiko

30a jaro n-ro 105, junio 2003

Paulina Christiansen ĉefpremiito en la kategorio B de la Tutmonda Esperanto Fabelkonkurso en 2002. Ĉi-jare partoprenu en tiu nobla konkurso! (Vidu p. 3)

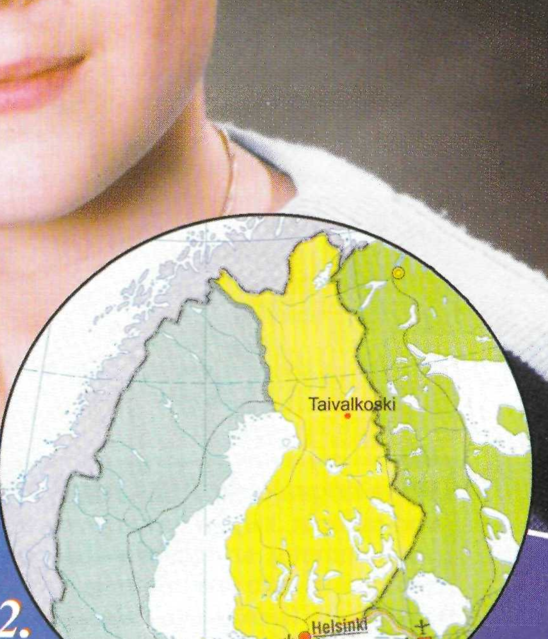
Taivalkoski
Helsinki
STOCKHOLM
Tallinn

Karaj geamikoj,

tut-koran dankon al tiuj, kiuj je nia alvoko pro danĝero pri pereo tuj rapidis helpi, jen per abono al si por la kuranta jaro, jen per patrona abono al nepagi-povaj malriĉaj ekesperantistoj.

Se la helpemo ne velkos, ni certe postvivos la krizon kaj eliros el ĝi eĉ pli fortaj.

Jes, vere, la reago je nia ĵusa ve-krio klare atestas pri la solidareco kaj frateco de la esperantistaro, kaj okul-frape montras la vivantecon de altaj homaj kvalitoj en ĉiuj anguloj de la mondo. Jen pro tio Esperanto valoras pli ol simpla komunikilo.

Geza Kurucz
redaktoro

ENHAVO

Premiito Paulina Christiansen 1
Redaktoraj vortoj 2
Osmo Buller: Invito al la ĉi-jara internacia fabelkonkurso 3
S-ino Saranath: Pri mia nomo 4
Maiju Mäkelä: Ĉu mi estas feliĉa? 5
Veronika Dobrán: "Kiom da lingvoj, tiom da vivoj" 6
La Unua Etaĝo (rubriko por etuloj) 7
  Monika Molnár: Vitaminoj
  Hajnal MacGill: Ŝerca enigmo
  Karina MacGill: Ĉio interesa pri paruoj
Geza Kurucz: Pri la sezonoj 10
Zoran Čirić: Hodja kaj la ŝtelisto 11
Saliko: Ĉu kreskas palmoj en Eŭropo? 12
Selma Lagerlöf: La mirinda vojaĝo de Nils.... 13
Patronoj de Juna Amiko 13
Gian Piero Savio: Komputika E-Rondo 14
Marija Belošević: Kvizo-ludo (n-ro 2) 16
Gian Piero Savio: Paco-vojo 18
Yasuo Hori: Esperanto kaj mi 19
Stefan GacGill: Aventuroj de Mira (parto 2) .. 20
Lingva doktoro 23
E.E.Popoviciu: Eminescu 24
Verda paĝo 26

juna amiko

INTERNACIA ESPERANTO-REVUO DE
ILEI
POR LERNEJANOJ KAJ KOMENCANTOJ
JUNIO 2003 N-ro 2(105)

Pri la lingvaĵo de JUNA AMIKO. Sen pied-notoj ni uzas la plej oftajn 1500 vort-radikojn, kiujn vi trovas en nia hejmpaĝo: ***www.junaamiko.inf.hu*** . En vort-kunmetoj, se necesas – por rekoni la kunmeton – ni uzas divid-strekon, sed kiam la vorto revenas en la sama teksto, ni ne uzas ĝin.

Sur la titol-paĝo: *Fotoportreto de Paulina Christiansen (Svedio), kiu estas la ĉefpremiito en la dua kategorio de la Tutmonda Fabelkonkurso en 2002.*

VERKEMAJ INFANOJ, EK AL LABORO!

En 2003 jam la kvaran fojon Finnlando organizas

FABELKONKURSON

por infanoj en Esperanto.

(Vidu la liston de la premiitoj en 2002 sur paĝo 5 de la antaŭa n-ro.)

Rajtas partopreni infanoj el la tuta mondo en tri kategorioj:

A: infanoj ĝis 9-jaraj **B**: 10-11-jaraj **C**: 12-13-jaraj

La konkursaĵoj povas esti verkitaj de ***individuoj*** aŭ de ***grupoj*** (ekzemple lernejaj klasoj). Ili estos taksitaj *aparte*.

La longeco de la konkursaĵoj ne estas fiksita. En la verkado plenkreskulo rajtas helpi laŭ sia konscienco.

En la prijuĝado de la konkursaĵoj la ĵurio aprezas unua-vice iliajn *fabelecon* kaj *originalecon*.

La konkurso celas, ke geknaboj interesiĝu pri aktiva uzado de la lernita lingvo kaj ekzercu sian fantazion, kreivon.

La konkursaĵoj alvenu ĝis la *10a de septembro 2003* al la adreso:

Päätalo-Instituto, PL 39, FI-93401 TAIVALKOSKI, Finnlando.

Sur la koverto skribu la vorton *Fabelkonkurso*. Uzu kaŝ-nomon kaj menciu, ĉu la konkursanto estas grupo aŭ unuopulo. La vera nomo, adreso, naskiĝ-dato kaj (se eble) telefonnumero aŭ ret-adreso de la konkursanto troviĝu en aparta fermita koverto.

La rezultojn oni publikigos la *18an de oktobro*, kiam oni festas la nom-tagon de *Satu*. (Satu estas finna vorto por fabelo.)

Pliajn informojn pri la konkurso donas la komisiito de Päätalo-Instituto:

S-ino Aini Vääräniemi,
Vääräjärventie 26 A,
FI-93590 Vanhala,
Finnlando.
Rete: aini.vaaraniemi@pp.inet.fi

Fabeloj, premiitaj en antaŭaj jaroj, estas legeblaj en la TTT-ejo:
http:// www.taivalkoski.fi/paatalo-instituutti/esperanto.htm

Kiel oni baptas nov-naskitojn?
La kutimoj estas malsamaj en diversaj landoj.
Nun ni prezentas al vi la kutimon el unu anguleto de la mondo.
Ĉu vi povas prezenti la vian?

S-ino Saranath, Hindujo

Pri mia nomo

Mi naskiĝis en la plej suda parto de Hindujo. Tie la malnova kutimo bapti novnaskiton estas iom malsimila al aliaj regionoj de nia lando.

Ĉe ni la plena nomo konsistas el kvar nomoj. La ***unua*** estas la nomo de la *urbo* aŭ *vilaĝo*, al kiu la familiano apartenas. La ***dua*** estas la *patra nomo*, la ***tria*** estas la *propra nomo* kaj la ***kvara*** estas la *kasta nomo*. Ekzemple:

Urba nomo	*Patra nomo*	*Propra nomo*	*Kasta nomo*
KUMBAKONAM	*VENKATARAMA*	*RAMASVAMI*	*AJJAR*

Jen la nomo de mia patro. Kiam oni skribas la nomon, oni prenas nur la komencajn literojn de la unua kaj dua nomoj, sed la aliaj restas sen ajna ŝanĝo. Do, tiu supra nomo iĝas: ***K. V. Ramasvami Ajjar***.

Nun-tempe, la unua kaj la lasta nomoj estas forlasataj. Kutime, filinoj ne skribas la kastan nomon. Mia filina nomo estis: *f-ino* ***K. R. Sarasavani***. Post edziniĝo la fraŭlino iĝas ano de la edza familio, sekve ŝi alprenas la edzan nomon. Mia edzo nomiĝas ***Vajdjanath***, do mia postedziniĝa nomo estas ***Sarasavani Vajdjanath***.

Kiam ni konstruis domon en Whitefield (:ŭajtfild), ni decidis nomi ĝin laŭ niaj nomoj. Tial mi prenis la antaŭan parton de mia propra nomo *Sara* kaj la lastan parton de la propra nomo de mia edzo, nome *Nath* kaj nomis la domon *Saranath*, kaj tiu nomo troviĝas sur la nom-ŝildo ĉe la enir-pordego. La loĝantoj en nia strato kaj ĉirkaŭe erare prenis tiun nomon kiel la nomon de la posedanto. Eĉ nun multaj loĝantoj alparolas mian edzon *S-ro Saranath* kaj min *S-ino Saranath*. Do, mi alprenis ĝin kiel mian *"plum-nomon"* precipe por eksterlanda korespondado anstataŭ mia longa nomo. Nun ni estas gesinjoroj *Nath*, t.e. *Sara* kaj *Vajdja*.

bapti: **doni al iu propran nomon /** ***kasto:*** **hom-grupo kun samaj distingaj trajtoj /** ***ŝildo:*** **pendigita platajo kun surskribo.**

Konfeso de Maiju Mäkelä, 12-jara finna knabino

Ĉu mi estas feliĉa?

Mi ĉiam diras al mi, ke mi estos feliĉa, se mi havos tiun aŭ alian aĵon. Sed poste, mi ofte konstatas, ke havante ĝin, mi ne estas pli feliĉa ol antaŭe. Kiam, do, mi estas feliĉa? Plej ofte mi estas feliĉa nur kelkajn sekundojn, kiam iu diras ion, kio plaĉas al mi, aŭ kiam io nova igas min feliĉa.

Kelkfoje mi pensas, ke mi metas la laton de feliĉo tro alten. Mi povus, eble, ĝin meti malpli alten, ja finfine mi havas ĉion, kion mi bezonas.

Plej ofte ŝajnas al mi, ke la ceteraj estas pli feliĉaj ol mi, sed tio ne estas vera. Ĉiu havas zorgojn kaj kaŭzojn esti malgaja kaj maltrankvila. Ĉies feliĉo estas malsama. Unu estas feliĉa, kiam li / ŝi estas sola, alia estas feliĉa, kiam li / ŝi estas kun siaj familianoj aŭ geamikoj.

Min povas feliĉigi diversaj aferoj. Foje, kiam, ekzemple, mia familio kaj mi rostis kolbasetojn ĉe fajro apud nia somer-dometo, mi estis feliĉega. Ankaŭ dum Kristnasko mi estas feliĉa, ĉar tiam hejme neniu koleras kaj la etoso estas amika kaj milda. Ankaŭ la muziko estas por mi fonto de feliĉo. Foj-foje, aŭskultante bonan muzikon, mi deziras forgesi ĉion kroman. Kaj kiam mi lernas ion gravan kaj interesan, mi deziras scii ankoraŭ pli. En tiuj okazoj mi deziras kvazaŭ eksalti kaj krii pro feliĉo.

Ni ĉiuj estas feliĉaj en nia propra maniero kaj ĉiu el ni pravas, ĉu ne? Ni, finnoj havas belan hejm-landon, akvon, manĝaĵon, vestojn. Ni povas okupiĝi pri interesaj aferoj kaj trovi bonajn ŝat-okupojn. Kion pli deziri? Ni metu la laton de feliĉo malpli alten kaj estu feliĉaj.

Tradukis: Saliko

etoso: ĝenerala humoro de la ĉeestantoj / *kolbaso:* tubo el maldika travidebla plasto plenigita per muelita viando / *lato:* longa rekta bastono el ligno, kiun oni metas horizontale en diversaj altecoj kaj sportistoj provas ĝin transsalti.

Abon-kampanjo por Juna Amiko en Israelo

Israelaj esperantistoj plenumis sukcesan kampanjon, kies rezulto konsistas en 50 novaj.abonoj al nia revuo.

Per tiu grava agado ili deziras honori sian samideanon *Josef Murĵan,* kiu verkis *"Plena vortaro Esperanta-Hebrea"* kaj *"Praktika vortaro Hebrea-Esperanta"* kaj kiu, bedaŭrinde, malsaniĝis je la terura Alzheimer-malsano.

Kiel Veronika Dobrán eklernis Esperanton?

"Kiom da lingvoj, tiom da vivoj"

Mi loĝas en vilaĝeto de malgranda kaj bela Mez-Eŭropa lando, Hungario. Ni loĝas malproksime de grandaj urboj kaj aliaj landoj.

Mi havas 11 jarojn kaj kun ĝojo lernas fremdajn lingvojn. Interesiĝo al ili devenas de la patrino, kiu parolas multajn lingvojn. En la lernejo mi lernas la anglan lingvon, sed hejme ni havas – krom la anglan – rusajn, germanajn, francajn lerno-librojn kaj, ne delonge, ankaŭ tiujn de Esperanto. Antaŭ du jaroj okazis, ke iun tagon mi trovis interesajn librojn sur la skribo-tablo de la panjo. Mi tuj demandis:

"Ĉu vi lernas novan lingvon?"

"Jes," respondis ŝi. "Mi lernas la lingvon de la estonteco."

Ankaŭ mi volis eklerni ĝin, kaj ŝi estas bona instruanto (cetere ŝi estas bibliotekisto). Ŝi ofte diras al mi: "Kara filinjo, kiom da lingvoj, tiom da vivoj." Kaj ŝi aktive uzas la lingvojn: korespondas tra la mondo, de Japanio ĝis Brazilo, ĉefe pere de Esperanto. Jam ankaŭ mi havas korespond-amikojn en Esperanto kaj kvankam mi loĝas en vilaĝeto, kaj kvankam mi ne havas monon por vojaĝi tra la mondo, tamen mi facile povas ekkoni diversajn landojn, homojn, kutimojn, bestojn... dank' al Esperanto, dank' al la lingvo de la estonteco.

Veronika DOBRÁN, Tiszaszentimre

Ĉu vi rakontus al ni, kiel vi konatiĝis kun Esperanto?

La patrino de Veronika surprizis nin per enigmo, kiujn solvi kaj fari estas ŝia ŝat-okupo, hobio. Por vi ŝi faris specialan enigmon. Provu solvi kaj sendi ĝin al ni ĝis la ***1a de aŭgusto***, ni petas.

A	D	O	N	I	S	O
R	A	R	B	O	A	A
A	Ŭ	R	A	A	T	L
N	D	R	O	M	O	P
E	I	V	O	M	M	O
O	A	D	R	I	O	J

NUR «A»

Trastreku ĉiujn senco-havajn vortojn kun komenca litero *"a"*. Vi povas legi horizontale, vertikale kaj oblikve en ambaŭ direktoj. Restos, fine, tri literoj. Formu per ili vorton kaj sendu ĝin al ni:

☐ ☐ ☐

LA UNUA ETAĜO

Redaktas: Monika MOLNÁR

VITAMINOJ

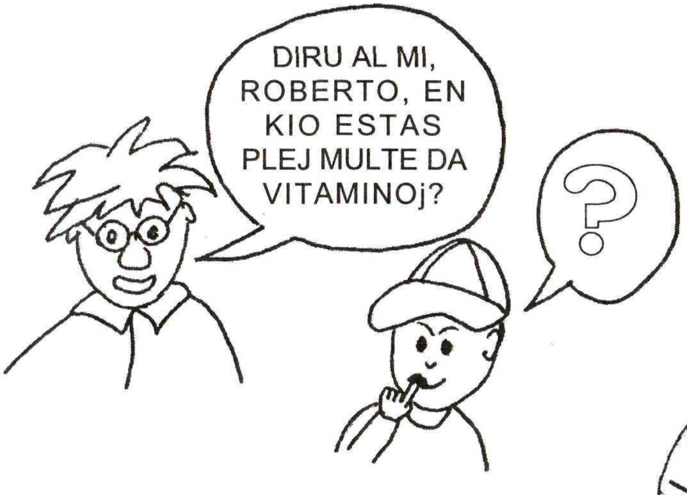
DIRU AL MI, ROBERTO, EN KIO ESTAS PLEJ MULTE DA VITAMINOj?
?

Ĉu vi scias, kion respondis Roberto?

....

....

Ĉu la instruisto atendis tiun respondon?

Jes ☐; Ne ☐

Kion vi respondus al tiu demando? Kial?

....

....

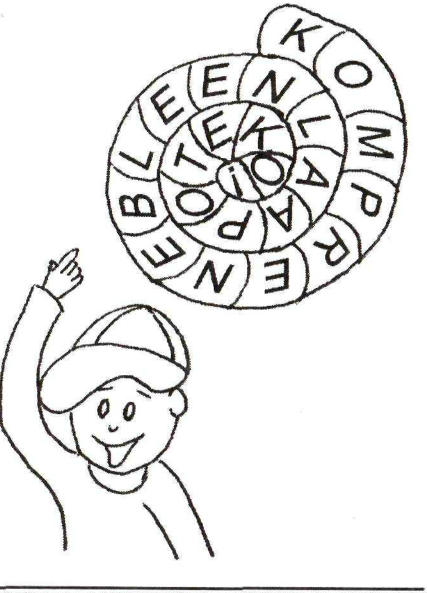
K O M P R E N E B L E E N L A A P O T E K O !

vitamino: ne nutra materio, sed nepre necesa por nia korpo / *apoteko:* ejo, kie oni vendas kuracilojn.

LA DUA ETAĜO
Venu En Nian Duan Etaĝon

Ŝerca krucvort-enigmo de Hajnal MacGill

Tra la lasta jaro mi sendis ŝercojn al *Juna Amiko*. Por la antaŭa numero mi faris mian unuan krucvortenigmon.

Kaj nun, jen la kombino de ili ambaŭ. Mi sendas krucvort-enigmon kun ŝerco. La respondo por la ŝerca demando estas trovebla en la enigmo. Solvu ĝin kaj vi ricevos la ŝercan respondon.

1	2	3	4	5		6	7	8
■	9				■	10		
11								
	■	12			■		■	
13	14				15		16	
17		■	18					
19								

R = Uzu nur radikon, t.e. vorton sen finaĵo

ŜERCA DEMANDO: ***Kio estas nigra, videbla sur tegmento, kaj fajfas?***

ŜERCA RESPONDO: ____ ______-__________

La solvon por premio sendu al la redaktoro (p. 27) ĝis la 1a de aŭgusto.

Horizontale:

1. Komenco de la ŝerca respondo.
9. La plej granda urbo en Italio. Proverbe, ĉiuj vojoj kondukas tien.
10. Rilata al elektra rezisto.
11. Sin-submeto al grava testo. (R)
12. Verko, kiu ne estas poemo, nek rakonto. Ĝi estas raporto aŭ esplora rezulto, kiu prezentas la vid-punkton de la verkinto. Eble vi verkas tiujn en la lernejo. (R)
13. Grupon de nigra-blankaj bestoj, kiuj defendas sin per malbona odoro.
17. Kor-ŝato. (R)
18. Viroj kaj virinoj, kiuj ĉeestas en la domo de la invitinto(j). (R)
19. Fino de la ŝerca respondo.

Vertikale:

2. Parto de cirklo-linio. Videbla en la ĉielo, kiam sam-tempe sunas kaj pluvas. (R)
3. Nun-tempa vira nomo, trovebla ankaŭ en la Biblio. Patro de Jesuo. (R)
4. Kunigi multajn aĵojn aŭ ulojn en unu loko.
5. Nekutime granda objekto en la spaco kun kapo kaj fajro-vosto. (R)
6. Indikas.
7. Havi volon, deziron.
8. Tiu, kiu iras en akvo sen tuŝi la fundon.
11. Malekster land-karto. (R)
14. Granda kur-birdo, simila al struto, vivanta en Aŭstralio. (R)
15. Ne esti pasiva. Aktivi, efiki.
16. Manĝaĵo por hundo. (R)

Karina MacGill, Hungario

ĈIO INTERESA PRI
PARUOJ

Paruoj estas birdoj, grandaj kiel paseroj. Ili havas belajn kolorojn. Tipe, la brusto estas flava, la dorso kun partoj de la flugiloj – bluaj.

paruo: **malgranda birdo; vidu la desegnon /** ***pasero:*** **simila birdeto kun griza plumaro.**

Paruoj komencas kanti en la fino de vintro (ĉe ni en Hungario enfebruaro). En marto ili havas jam parojn. Ĉe la fino de neĝo ili komencas konstrui por si neston. Ili konstruas siajn nestojn en fendoj aŭ truoj el branĉetoj kaj ligno-pecoj, kiujn ili moligas per herbaĵoj, haroj kaj plumoj.

fendo: **malplenaĵo pli longa ol larĝa /** ***balkono:*** **ekster-ĉambra, sam-nivela ejeto sen muro(j), kie oni povas sunumi kaj ripozi.**

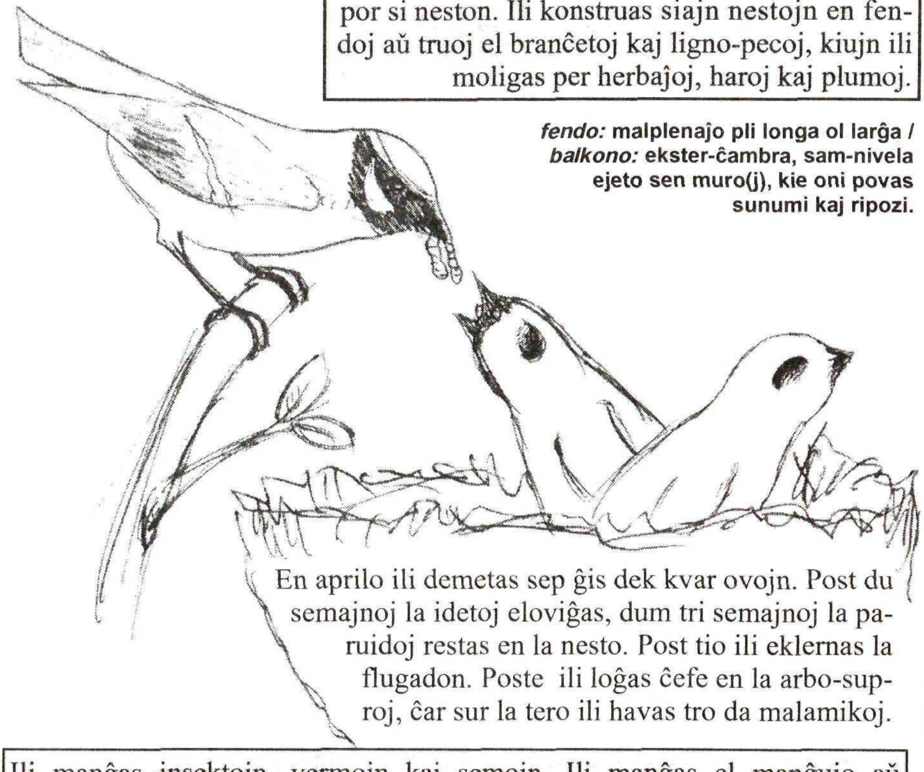

En aprilo ili demetas sep ĝis dek kvar ovojn. Post du semajnoj la idetoj eloviĝas, dum tri semajnoj la paruidoj restas en la nesto. Post tio ili eklernas la flugadon. Poste ili loĝas ĉefe en la arbo-suproj, ĉar sur la tero ili havas tro da malamikoj.

Ili manĝas insektojn, vermojn kaj semojn. Ili manĝas el manĝujo aŭ manĝo-dometo, se vi starigos tion sur via balkono aŭ en la ĝardeno. En vintro ili malfacile trovas por si manĝojn ali-loke, do ili dankos vin kaj ĝojigos per bela vidaĵo.

kombino: **kunmetaĵo el pluraj elementoj /** ***rezisti:*** **ne cedi, kontraŭstari /** ***testo:*** **taskaro por taksi kapablo(j)n.**

Pri la SEZONOJ

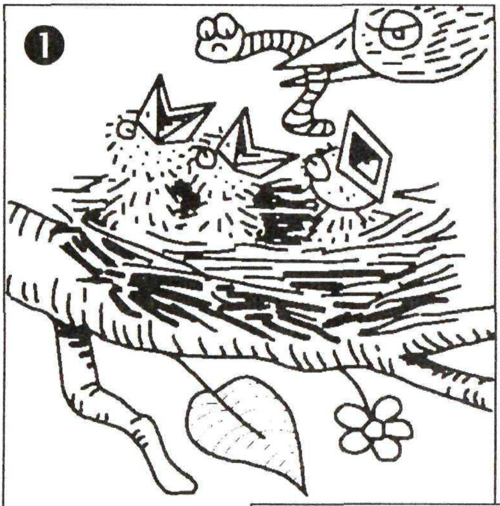

Kiujn sezonojn prezentas la bildetoj?
Parolu pri ili!

Uzu la vortojn:

printempo, somero, aŭtuno, vintro, nesto, birdido, beko, malsata, manĝema, ĉasi vermojn, manĝ(ig)i, rivero, lago, varmego, pedali, akvobiciklo, ban-kalsono, bankostumo, banvesto, aer-matraco, ŝmiraĵoj, kosmetikaĵoj, preni sun-banon, sunumi, protekti haŭton, okulojn (kontraŭ forta sunbrilo), baniĝi en lago, rivero, rikolti fruktojn, legomojn: pomon, vinberojn, persikon, piron, kukurbon, kukumon, tomaton, pizon, ĉerizon kaj frambon;
neĝo, neĝ(ad)i, sledo, hundeto, tiri sledon, veturi per / sur sledo, ĝui, kun ĝuo / plezuro veturi, frosti, frosto, glacio.

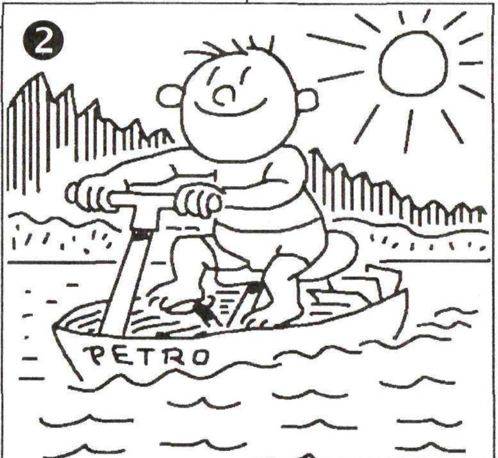

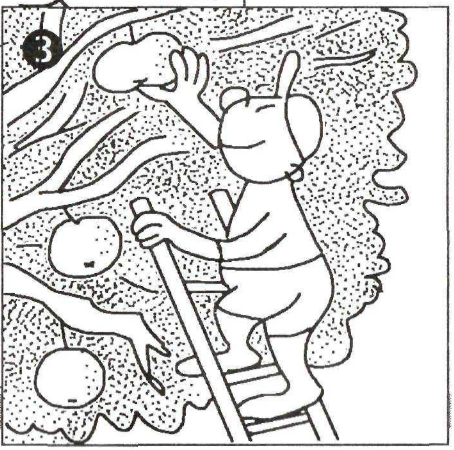

Al kiu sezono vi donas preferon? Kial?
Ĉu vi malŝatas iun sezonon? Kial?
Kion oni faras en printempo, somero...?
Ĉu vi ŝatas la birdojn?
Kiu(j)n besto(j)n vi timas?
Kiu estas via preferata frukto?
Kiam oni rikoltas ĝin?
Kiam leviĝas la suno en somero / vintro?
Kiel oni vestas sin en somero, aŭtuno...?

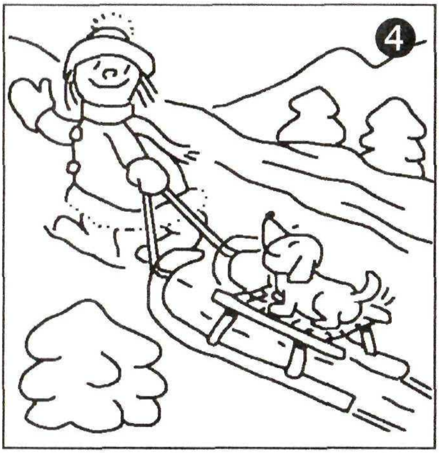

Ĉu ankaŭ en via lando estas kvar sezonoj? Kiel longe ili daŭras?

Rakontu, kion vi faras plej volonte en aŭtuno?

En kiu sezono komenciĝas la lerno-jaro?

Kiam vi manĝas plej multe da fruktoj?

Ĉu vi scias naĝi, sketi, skii?

Ĉiu sezono havas sian feston, nome ...

....

Ankaŭ vi desegnu bildojn pri la sezonoj kaj rakontu pri ili.

(Ni tre ĝojus, se vi sendus ilin al nia redakcio. Eble ni aperigus iujn el ili. Vi trovas la adresojn de la redaktoro sur paĝo 27.)

Abon'tarifoj de Juna Amiko por la jaro 2003-04

	EUR /USD	2–4 ekz.	Ekde 5 ekz.	Prioritate
Tarifo 1	12	po 8	po 6	+30 %
Tarifo 2	6	po 5	po 4	+30 %
Hungario	800 HUF	650 HUF	500 HUF	—

Hodja kaj la ŝtelisto

Foje, ŝtelisto venis nokte en la domon de Nasredin-hodja. La ŝtelisto kolektis multajn aĵojn kaj prenis ilin kun si. Nasredin vidis ĉion, sed ne kuraĝis ion fari. Kiam la ŝtelisto eliris, Nasredin prenis al si kelkajn objektojn, kiuj restis kaj, poste, ankaŭ li eliris. Li sekvis la ŝteliston ĝis ties hejmo kaj ankaŭ li eniris la hejmon de la ŝtelisto. La surprizita ŝtelisto demandis al li:

– Kion vi faras ĉi tie?

– Ĉu ni ne transloĝiĝas el tiu hejmo en ĉi tiun? – demande respondis Nasredin.

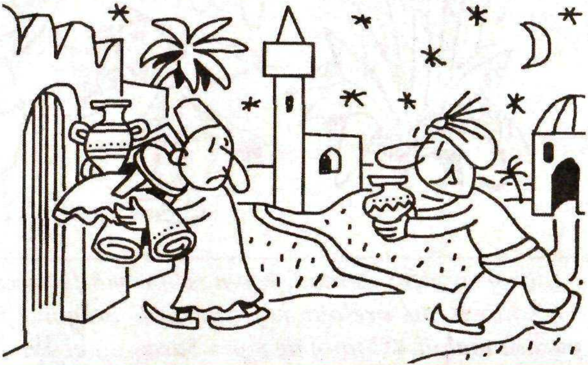

Interesaĵo

Ĉu kreskas palmoj en Eŭropo?

Jes, en Elche, orienta Hispanio, troveblas la plej granda kaj norda palmejo de la mondo. Kune kun la arab-stila arkitekturo, palmoj donas al la urbo nord-afrikan mienon. Daktilo-palmo ne estas arbo, sed herbo, kiu povas vivi 200-300 jarojn kaj alti 40 metrojn.

Ĝi komencas flori en la aĝo de sep jaroj kaj donas plej multe da fruktoj, kiam ĝi aĝas 20-70 jarojn. La frukto estas 4-8 cm longa flava aŭ ruĝa bero kun kerno, kiu povas esti rostita (kaj uzata por fari daktilo-kafon) aŭ muelita por brutaro. Unu palmo donas averaĝe 50 kilogramojn da daktiloj. Iam la daktiloj estis uzataj kiel mono. El ili oni povas fari ankaŭ palmo-vinon kaj daktilo-siropon. Sekigitaj kaj kun-premitaj daktiloj konserviĝas dum jaroj. Vojaĝontoj en dezerto kunprenas tian "daktilo-panon". Dum Pasko, en Elche oni uzas blankajn palmo-foliojn en la religiaj festoj kaj procesioj kaj oni plektas el ili ĉiajn altajn, porteblajn ornamaĵojn.

La palmejo de Elche estas parto el la heredaĵo de la homaro laŭ UNESKO.

Saliko, Finnlando

Libroj signifas nenion, krom se oni malfermas ilin.

Ni havas du orelojn kaj nur unu langon, por ke ni aŭskultu pli kaj parolu malpli. *(Citaĵoj de s-ino Saranath el Hindujo)*

Geknaboj, jen leginda Nobel-premiita romano en Esperanto

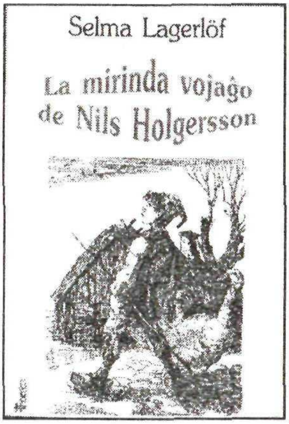
Selma Lagerlöf

La mirinda vojaĝo de Nils Holgersson

Selma Lagerlöf estis komisiita verki lerno-libron pri Svedio. Ŝia rakonto pri la Skania knabo Nils, kiu pro sia propra kulpo estis transformita en knabeton, kiu komprenis la lingvon de la bestoj. Dum multaj jaroj ĝi estis kroma legolibro en svedaj lernejoj.

La vojaĝo de Nils sur la dorso de ansero kaj ĉiuj aventuroj, kiujn li spertis, kaptis ne nur svedajn legantojn. Mi konas germanon, kiu ricevis la libron pri Nils kiel krist-naskan donacon. Li iĝis tiel ravita, ke li poste, kiel gimnaziano, faris biciklan veturon al Svedio por mem vidi kelkajn el la lokoj, kiujn Nils vizitis.

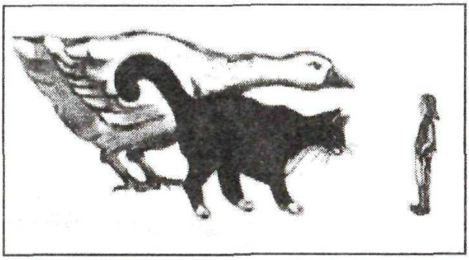

Cetere, leginte la libron, ankaŭ aliaj eksterlandanoj estis logitaj vojaĝi al Svedio. Ĉu Selma Lagerlöf povis iam imagi, ke *La mirinda vojaĝo de Nils* faros tian reklamon por Svedio?

La traduko de *Sten Johansson* estas inda al la verko: bel-stila kaj facila. La tekston akompanas multaj belaj ilustraĵoj de *Bertil Lybeck*. Eldoninto: *Fonto* (Brazila Esperanto-Ligo, *bel@esperanto.org.br*).

Gerald Blad, Svedio. El *La Hirundo 037*

ansero: **kort-birdo; vidu la bildon /** ***komisii:*** **peti iun plenumi gravan taskon /** ***ravi:*** **forte kaj daŭre kapti ies spiriton /** ***Skanio:*** **la plej suda parto de Svedio.**

PATRONOJ

dank' al kiuj ni povas sendi nian revuon al pluraj malriĉaj legantoj:

- *Gian Piero SAVIO, Israelo*
- *István ERTL, Belgio*
- *Zsuzsa GADOS, Hungario*
- *Sylvia HÄMÄLÄINEN,Finnlando*
- *J. A. FRANCISCO, Brazilo*
- *Gunnar OLSSON, Svedio*
- *Ginette MARTIN, Francio*
- *Raita PYHÄLÄ, Finnlando*
- *Imre SZABÓ, Hungario*
- *Leopold PATEK, Aŭstrio*
- *Róbert ALMÁSI, Hungario*
- *Ronald GLOSSOP, Usono,*

Se vi havas eblon, sekvu ilian ekzemplon!

Vizitu nian TTT-ejon sub titolo SOLIDARECO —PATRONOJ

www.junaamiko.inf.hu

Unua parto

K E RO

ESPERANTO
per KERO por
komputiloj

Komputika Esperanta ROndo

Komputilaj komponantoj

Unue oni devas distingi la du ĉefajn komponantojn de komputilo: **aparataro** kaj **programaro**.

Aparataro konsistas el ĉiuj fizikaj elementoj, ene de komputilo kaj ekstere (vidu la bildon ĉi sube).

Programaro difinas la tuton de komputilaj programoj, t.e. aro da dosieroj enhavantaj binaran kodon.

Oni distingas du ĉefajn tipojn de programoj: **aplikajn** (t.e. ebligantajn kreadon de tekstaj dokumentoj, bildoj ktp.) kaj **sistemajn** (kies tasko estas "klarigi" al aparataro kiel agi por funkciigi la komputilon kaj ope nomataj "**Operaciumo**").

Kio estas la "Operaciumo" ?

Erare nomata "mastruma sistemo", ĝi estas la sistema programaro de komputilo. Ĝia tasko estas kontroli kaj regi ĉiujn aparatojn per tradukado de aplikaj instrukcioj en lingvo (binara kodo) komprenebla fare de aparataro kaj samtempe mastrumi la rimedojn de komputilo (memoron, procesoron, fiksitan diskon, ktp.). Jen la plej konataj operaciumoj nuntempe uzataj en hejmaj kaj oficejaj komputiloj:

Microsoft Windows

La plej disvastiĝinta,
komforta sed eĉ tro polurita,
trudema kaj multekosta.

LINUX

Malpli polurita kaj iom malpli
komforta sed libera, do pli taŭga
por komputilemaj esperantistoj!

La celo de KERO (*K*omputika *E*speranta *RO*ndo)

En la 21a jar-cento ĉiu esperantisto, junula, mez- aŭ plen-aĝula, devus sufiĉe bone regi kaj efike utiligi komputilojn. Ne gravas lia instrunivelo: la cifereca teknologio (komputiloj kaj Interreto) estas utila kaj akirebla ankaŭ por Esperanto. KERO celas helpi iun ajn kiu deziras per Esperanto akiri aŭ plibonigi sian lertecon pri komputiko. Kompreneble tiuj ĉi du paĝoj, trimonate, povas doni nur mallongajn enkondukojn pri ĉefaj komputikaj temoj, precipe pri komputikaj terminoj. Do, karaj geamikoj, skribu al mi libere pri iu ajn komputika problemo, dubo, demando kaj lerninda aŭ ŝatata temo. Mi plezure helpos vin. (***saĝulo)***

Retadreso: rukili@netvision.net **Poŝtadreso**: P.K. 386 Omer 84965 ISRAELO

FAKULE DIRANTE

Oni povas klarigi la kialon por la uzado de binara kodo en komputiloj per simpla komparo. Ĉar komputilaj elektronikaj komponantoj povas troviĝi nur en du statoj - ŝaltita aŭ ne ŝaltita kiel lampetoj - ĉiu informero interŝanĝebla inter ili aperas aŭ kiel cifero 0 (nul, t.e. ne ŝaltita) aŭ kiel cifero 1 (unu, t.e. ŝaltita).

Binare nombri

Kiel homoj interkomunikiĝas per lingvoj, tiel komputilaj komponantoj uzas propran lingvon por kunlabori kaj "kompreniĝi". Tiu ĉi lingvo, t.e. "binara kodo", uzas nur du ciferojn: 0 (nul) kaj 1 (unu). Do, ĉiu operacio ĉiam aperas kiel serio de 0 kaj 1. Sekve kiam la procesoro legas binarajn datenojn precize scias kion fari.

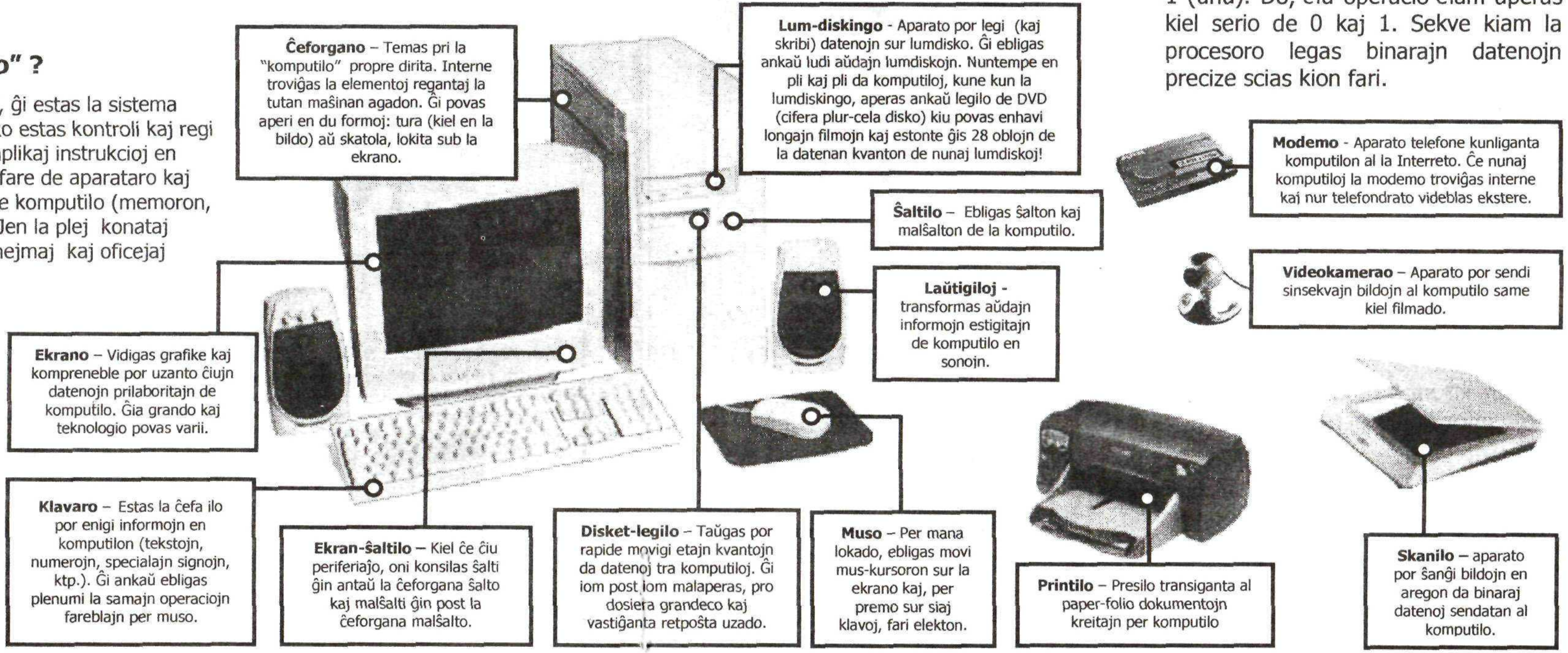

Ĉeforgano – Temas pri la "komputilo" propre dirita. Interne troviĝas la elementoj regantaj la tutan maŝinan agadon. Ĝi povas aperi en du formoj: tura (kiel en la bildo) aŭ skatola, lokita sub la ekrano.

Lum-diskingo - Aparato por legi (kaj skribi) datenojn sur lumdisko. Ĝi ebligas ankaŭ ludi aŭdajn lumdiskojn. Nuntempe en pli kaj pli da komputiloj, kune kun la lumdiskingo, aperas ankaŭ legilo de DVD (cifera plur-cela disko) kiu povas enhavi longajn filmojn kaj estonte ĝis 28 oblojn de la datenan kvanton de nunaj lumdiskoj!

Modemo - Aparato telefone kunliganta komputilon al la Interreto. Ĉe nunaj komputiloj la modemo troviĝas interne kaj nur telefondrato videblas ekstere.

Ŝaltilo – Ebligas ŝalton kaj malŝalton de la komputilo.

Videokamerao – Aparato por sendi sinsekvajn bildojn al komputilo same kiel filmado.

Laŭtigiloj - transformas aŭdajn informojn estigitajn de komputilo en sonojn.

Ekrano – Vidigas grafike kaj kompreneble por uzanto ĉiujn datenojn prilaboritajn de komputilo. Ĝia grando kaj teknologio povas varii.

Klavaro – Estas la ĉefa ilo por enigi informojn en komputilon (tekstojn, numerojn, specialajn signojn, ktp.). Ĝi ankaŭ ebligas plenumi la samajn operaciojn fareblajn per muso.

Ekran-ŝaltilo – Kiel ĉe ĉiu periferiaĵo, oni konsilas ŝalti ĝin antaŭ la ĉeforgana ŝalto kaj malŝalti ĝin post la ĉeforgana malŝalto.

Disket-legilo – Taŭgas por rapide movigi etajn kvantojn da datenoj tra komputiloj. Ĝi iom post iom malaperas, pro dosiera grandeco kaj vastiĝanta retpoŝta uzado.

Muso – Per mana lokado, ebligas movi mus-kursoron sur la ekrano kaj, per premo sur siaj klavoj, fari elekton.

Printilo – Presilo transiganta al paper-folio dokumentojn kreitajn per komputilo

Skanilo – aparato por ŝanĝi bildojn en aregon da binaraj datenoj sendatan al komputilo.

binara: uzanta nur du signojn: ĝenerale 0 (nul) kaj 1 (unu) / *dateno:* komputile traktebla informo / *dokumento:* skribaĵo / *dosiero:* organizita kolekto de datenoj en ekstera memoro / *ekstera:* ne interna / *elektronika:* rilata al tekniko uzanta elektronojn / *elektrono:* malpeza ero, kies rapidega fluo kreas elektron / *elemento:* ĉiu el konsistigaj eroj de tutaĵo / *fizika:* rilata al io tuŝebla / *funkciigi:* ebligi agadon / *grafike:* laŭ la prezentado de objektoj per desegnaj linioj / *instrukcio:* ero de komputila programo difinanta kio estu farita / *Interreto:* la plej granda monda reto kunliganta amasegon da komputiloj / *klavo:* prem- aŭ tuŝ-butono / *kodo:* sistemo laŭ kiu grupo de signoj anstataŭas aliajn signojn / *komponanto:* konsistiga parto de tutaĵo / *komputiko:* scienco pri komputado / *komputilo:* aparato kiu, aŭtomate prilaboras datenojn laŭ instrukcioj

esplori ĉu io estas tia, kia ĝi devas esti / *kursoro:* surekrana montrilo, indikanta la pozicion en kiu okazas elekto / *nivelo:* atingita valoro / *operacio:* transiro de unu stato al alia / *periferaĵo:* aparato ekstere de la komputilo, kaj plenumanta mendojn de la ĉeforgano / *polurita:* multe spertinta / *procesoro:* parto de komputilo kiu prilaboras datenojn / *programo:* serio de koditaj instrukcioj por komputilo / *ŝalti:* ekfluigi elektron / *t.e.:* tio estas / *tekniko:* tuto de pratikaj konoj pri teknologio / *teknologio:* scienco pri la iloj kaj sistemoj de produktado de objektoj / *tipo:* ĝenerala formo / *traktebla:* ŝangebla per fizika rimedo / *transformi:* fari konsiderindan ŝanĝon en la formo / *trudi:* devigi fari ion kontraŭvole

KVIZOLUDO POR VIA PLEZURO

Por resti sana, manĝu pizon;
por perfektiĝi, solvu kvizon!

REGULARO POR 2003

- La kvizoludo konsistas el kvar turniroj, sed eblas partopreni en nur unu, du aŭ tri turniroj, laŭ-plaĉe.
- Konkursantoj povas partopreni individue (I) aŭ grupe (G). (Grupo elektu por si mallongan nomon.)
- La konkursonto mem elektas por si kategorion laŭ sia lingva nivelo: *baza (B), meza (M), supera (S)* kaj dum la jaro li/ŝi ne rajtas ĝin ŝanĝi.
- Ĉiu konkursanto, sendepende de sia kategorio, solvas la samajn taskojn.*
- Solvojn sendu rete aŭ papere ĝis la limdato.
- La gajnintoj de ĉiuj kategorioj estos premiitaj per jar-abono de nia revuo por 2004.
- La ĝustaj solvoj kun la nomoj de la plej bonaj solvintoj aperas en la sekva n-ro de Juna Amiko kaj en ĝia hejm-paĝo *(www.junaamiko.inf.hu)*, kie vi trovas, cetere, pliajn informojn kaj plenajn listojn.

Ne forgesu!

Ĉiu kvizosolvo surhavu la legeblan **nomon** de la konkursanto(j), la **kodon** de ties hejm-lando (DE,JP,HR...), la **manieron**: individue (I) aŭ grupe (G) kaj la **kategorion**: B,M,S.
Ekzemple:

Zsolt Barta (HU) I / M

---

* Tamen, se S-ano ne solvas aŭ missolvas tasko(j)n por B-anoj (1-5 taskoj) li/ŝi/ĝi perdas po 1 poenton; male, se B-ano solvas tasko(j)n de S-anoj (la lastaj 5 aŭ 6 taskoj) li/ŝi/ĝi gajnas po 1 poenton (sed la fina sumo ne povas superi 30 poentojn.)

Sin-amuze perfektigu vian lingvoscion! Partoprenu en nia kvizoludo!

Anja Karkiainen

Dum someraj ferioj

Flirte flugas papilioj
en vento el sudo.
Estas tempo de ferioj,
estas tempo por ludo.

Sur herbejo la infanoj
nud-piedaj nun ĝuas.
Ilin floroj, birdoj, ranoj
pri naturo instruas.

Infanoj, formu kvizo-klubojn (2-5-personajn) kaj solvu la kvizojn kolektive! *(Vidu nian n-ron 4/02, p.18)*

N-ro 2	14-a KONKURSO-JARO	Lim-dato: 1.VIII.2003
1	Skribu almenaŭ 12 vortojn kun la radiko *ŝip-*.	4 poentoj
2	Klarigu la mallongigojn: *E., n-ro, km*	3 poentoj
3	Korektu la frazojn: *Finas la lernojaro. La lernantoj tre ĝojas el tio kaj ĉiuj gekrias: "Finfine ferioj!"*	3 poentoj
4	Kiom da jaroj aperadas Nia revuo kaj ĉi tiu kvizo-ludo?	2 poentoj
5	Kiuj EU-landoj ne havas eŭron kiel ĉiu-tagan enlandan pagilon?	3 poentoj
6	Klarigu per ekzemploj la diferencon inter jenaj vort-paroj: *bluso, bluzo / organo, orgeno / kurso, kurzo*	3 poentoj
7	Kompletigu la proverbon: *Bono farita* _ _ _ .	3 poentoj
8	En la urbo-centro vi devas renkonti nekonatan eksterlandan esperantiston. Kion fari por ne atendi tro longe?	3 poentoj
9	Donu la kompletan nomon kaj la hejm-landon de la lasta Nobel-premiita esperantisto.	3 poentoj
10	Nomu almenaŭ tri radio-staciojn, kiuj regule disaŭdigas internacie aŭskulteblajn programojn en Esperanto.	3 poentoj

La solvojn sendu al *Marija Belošević, Sveti Duh 130, HR-10000 Zagreb, Kroatio*
Retadreso: *<mbelosev@public.srce.hr>*

Ne restu la solvo ĉe vi sur papero,* ⇧ *sendu ĝin tuj al nia supra adreso!

SOLVOJ de n-ro 1/03 (p.19)

1. kapo, nazo, okuloj, ventro, brusto, piedoj, manoj ... **2.** Ŝafo beas, ĉevalo henas, porko gruntas. **3.** Mia amiko *hieraŭ vespere petis min kune viziti Evan.** En stacidomo *mi aĉetis du biletojn ĝis la ĉefurbo por ekspresa trajno.** **4.** supo – lupo **5.** (La gustoj estas diversaj.) **6.** a) *Ĝuste...* b) *Ĝuste... ĵus...* c) *... ĵus ...* **7.** Kiel kantis Karlo kune kun Katerina kaj Karolina?* **8.** A.Grabowski *(Pollando),* E.Privat *(Svislando),* K.Kalocsay *(Hungario),* I.Lapenna *(Kroatio),* G.Waringhien *(Francio)* **9.** Malsekaj! **10.** Estas vero.

** Ekzistas pluraj ĝustaj solvoj.*

La plej lertaj solvintoj de la marta numero

(Redaktis kaj korektis: Dieter BERNDT, Germanio)

Kategorio B

1. Kaijala, Sulo; FI 30 p.
   Tauriainen, Kirsi; FI 30 p.
   E-grupo de 5a mezlernejo; LV 30 p.

Kategorio M

1. Čajić, Samanta; HR 25 p.
   Milković, Marina; HR 25 p.

Kategorio S

1. Molnár, Maria; HU 26 p.
2. Popoviciu, Ekaterina; RO 23 p.

Gian Piero SAVIO, Israelo

PACO-VOJO EN PLENA DEZERTO

Paco-vojo estas aro da kolonoj sub libera ĉielo. La vizitantoj povas en ĝi libere promeni kaj legi la surskribojn.

La Pacovojo troviĝas en dezerto kaj estas tri kilometrojn longa. Ĝi konsistas el rekta vico de cent rondaj kolonoj, kiuj etendiĝas ond-linie, laŭ la grundo-formo, ekde la historia loko “Tel-Nicana”, en la israela parto de la dezerto, ĝis la egipta landlimo.

La kolonoj havas diametron de 60 centimetroj, kaj estas 3,6 metrojn altaj. La distanco inter ili estas po 30 metroj. La kolonojn oni faris el materio simila al la loka dezerta ŝtono kaj gravuris sur ĉiu el ili la vorton “paco” en iu lingvo. Do, en la tuta kolonaro PACO aperas cent-foje en cent malsamaj lingvoj. Temas pri la lingvoj, kiujn tiu apudlima loko aŭdis dum jar-miloj: de la plej antikvaj, kiel sumera kaj praegipta, ĝis la nun-tempaj. Lingvoj de popoloj, kiuj trapasis tiun regionon por militi aŭ, pli ofte, por pace komerci. La kolonaro de la Pacovojo aspektas kiel kamel-karavano en la dezerto, kaj ĝi markas tre antikvan komercan marŝ-vojon.

En la fino de la longa vico staras tri kolonoj kun PACO en brajla skribo, morsa alfabeto kaj Esperanto. Sed tamen io estas fuŝita en nia lingvo, ĉu ne?

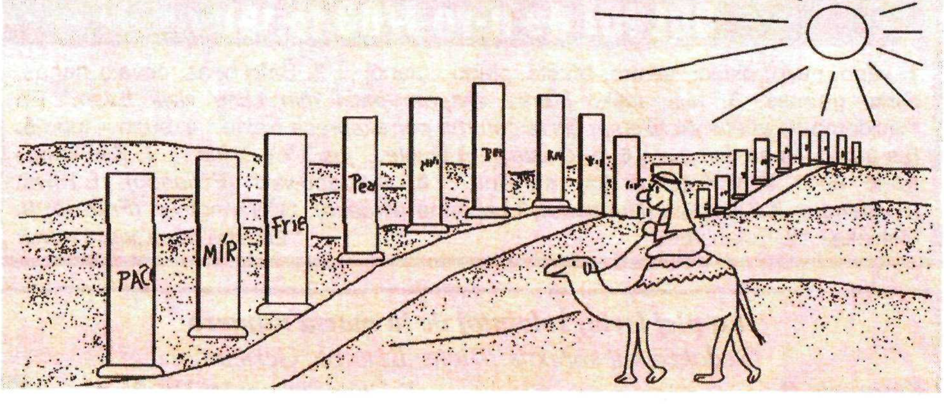

antikva: pratempa, tre malnova / *brajla:* speciala skribo por blinduloj / *diametro:* rekta linio, kiu trairas la centron de la cirklo / *fuŝi:* misfari ion / *kamelo:* granda ŝarĝ-besto de dezerto / *karavano:* aro da kameloj, transportantaj komercaĵojn / *kolono:* alta fortika pecego el ŝtono, betono, ligno, metalo / *morsa:* alfabeto, kies "literoj" konsistas el punktoj kaj strekoj / *sumera:* rilata al popolo en proksima oriento.

Yasuo ***HORI**, Japanio*

ESPERANTO KAJ MI

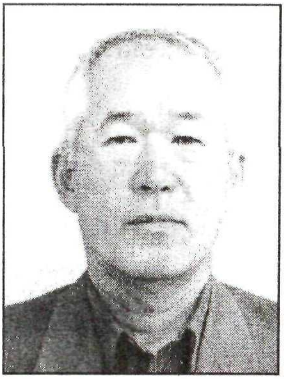

Mia patro estis esperantisto. Kiam mi estis 15-jara, li instruis al mi iom Esperanton. Kaj poste, kiam mi fariĝis universitata studento, mi mem decidis ĝin lerni. Dum 20 jaroj mi lernis pli ol dek aliajn lingvojn. Estante 45-jara, mi rimarkis, ke mia vivo estas tro mallonga por alproprigi tiom da etnaj lingvoj. Sed mi ŝatis lerni lingvojn kaj mi estis pacamanto. Por kontentigi ambaŭ dezirojn, fine, mi elektis Esperanton.

Por estiĝi bona esperantisto, mi decidis lerni Esperanton diligente. Por altigi miajn kapablojn, mi komencis du aferojn: ĉiun tagon legi tri paĝojn da Esperanto kaj skribi eseojn dufoje monate. La unuan taskon mi plenumis dum pli ol kvin jaroj. La duan taskon mi faras ĝis nun. Krom tio, mi klopodas partopreni kiel eble plej ofte la universalajn kongresojn. La rezulto estas mirinda.

Mi estas instruisto de la angla lingvo, kaj ĝenerale oni opinias, ke instruistoj de la angla estas tre internaciaj, tamen tio ne estas vera. Ĝis antaŭ 15 jaroj, mi havis neniun korespondanton en la mondo. Mi estis hontema pri mia kapablo de la angla kaj mi ne havis komunan temon por diskuti kun ali-landanoj, sed Esperanto ŝanĝis mian vivon draste.

Mia eseoskribado faris min "verkisto". Mi sendis la eseojn al miaj amikoj, kaj poste al *Monato*. Post sep jaroj, kolektinte tiujn eseojn, mi decidis eldoni libron. En decembro de 1997, mia unua Esperanta libro eldoniĝis kun la titolo *Raportoj el Japanio*. Nun mi verkas por la sesa libro de la serio.

Se mi restus nura instruisto de la angla, mia vivo estus tre enuiga. Mi vivus en Japanio sen eksterlandaj amikoj. Mi ne eldonus librojn, kiuj estus legataj internacie. Mi vojaĝus eksterlanden kiel turisto, izolita de lokanoj. Mi rete komunikiĝus nur kun japanoj en la japana lingvo, kaj kiel pacamanto, mi farus nenion. Sed dank' al Esperanto, mi havas multegajn amikojn en la mondo, mi renkontas ilin en la kongresoj, mi ricevas multajn ret-leterojn kaj mi kontribuas multe por paco kaj kompreniĝo inter la popoloj, eldonante la libro-serion *Raportoj el Japanio*.

Kio estas pli mirinda ol Esperanto? Se estus pli da esperantistoj, la mondo havus alian mienon, pli pacan kaj amikan.

PEZO PLAGO

Parto 2

"**J**en la vendejo, kie ni ricevis la malbon-gustan trinkaĵon," rakontis Lopez al Mira kaj la infanoj. Ili eniris. Mira demandis al kasistino: "Ĉu hieraŭ vi vidis virinon, kiu disdonis trinkaĵon el portempa budo?"

"Jes, mi vidis ŝin. La budo staris tie. Poste ni malkovris, ke ŝi tute ne havis permeson starigi budon. Jen nia estro. Parolu kun li."

Mira prezentis sin al la estro, kiu respondis: "Stranga afero estis. Tute nekonata virino – venis kun afiŝoj en nigra uniformo aŭ kostumo, preskaŭ kiel sorĉistino – kaj ekagis. Ĉiu kredis, ke estis reklama kampanjo! Neniu imagis, ke ŝi estas trompulo."

"Ĉu io restis de ŝia budo?" demandis Mira.

"Jes, preskaŭ ĉio. Ŝi tuj forkuris kaj lasis ĉion krom la botelo kun la trinkaĵo. Ni forĵetis ĉion en angulon de nia stokejo."

Post kvin minutoj Mira kaj la infanoj estis ekzamenantaj la restaĵojn. "Serĉu ion nekutiman, aŭ ion personan."

"Mi trovis ion!" kriis Kati: "Rigardu. Mi trovis ĝin sub tiu afiŝo – busbileton!"

……

"**T**ago-fino! Ho, mia teko" plendis instruisto Jan: "Eĉ pli peza ol hieraŭ."

"Same mia," respondis kolego Kristi: "Du klas-kolektoj – pli ol sesdek kajeroj."

"Kaj multaj horoj da korektado atendas nin vespere."

"Ĉu malfacila tago?" demandis virina voĉo.

"Jes. Ĵaŭdo estas ĉiam malfacila tago. Tro da lecionoj."

"Nu, refreŝigu vin per nia nova trinkaĵo! Porĉio. Provu ĝin!"

"Ĉu senpage?" demandis Jan, reage al proponita glaso.

"Jes, certe. Pro nia reklam-kampanjo en lernejoj. Bonvolu!"

La du instruistoj fortrinkis la ruĝetan likvaĵon sen vere rigardi la vizaĝon de la nigre vestita proponinto. Kun etaj grimacoj pro la stranga gusto, ili forlasis la lernejon kaj paŝis al la aŭto-parkejo.

……

"**R**igardu! Estas dat-stampo sur ĝi – kaj aliaj ciferoj," kriis Riko.

Ili estis en la oficejo de Mira kaj rigardis la busbileton.

"La stampita horo estas tuj antaŭ la akcidento en la tunelo," deklaris Kati.

Telefon-voko al la bus-kompanio sufiĉis por scii la signifon de la ciferoj.

"La du lastaj ciferoj indikas la buslinion: kvar! Rigardu la horaron. Linio kvar iras al Ranmonto. Tien," diris Mira, indikante ekster-urban lokon sur mura mapo.

Kati legis la horaron: "Nur ses busoj iras ĉiu-tage al Ranmonto. La venonta foriras je la tria tridek."

"Infanoj, ni iru al la bus-stacio."

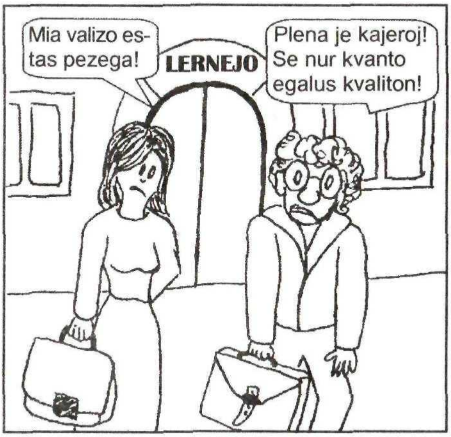
Mia valizo estas pezega!
LERNEJO
Plena je kajeroj! Se nur kvanto egalus kvaliton!

……

Survoje al la aŭtoj, instruistoj Jan kaj Kristi diskutis lernejan konkurson.

"Vi konas mian lernantinon Katerina. Ŝi verkis longan eseon."

"Espereble ŝia kontribuo estos oportuna – ĉu en ŝia instru-kajero?"

"Jes. Mi legos ĝin hodiaŭ vespere. Se bona, mi sendos ĝin."

"Konsentite, ĉar el mia klaso neniu eseo estas sufiĉe bona."

Kristi estis malfermanta la pordon de sia aŭto, kiam ŝi aŭdis subitan krion de Jan. Ŝi kuris al li. Ve. Li kuŝis sur la tero, la brako strange turnita, kaj la disfalinta valizo apude.

"La valizo! Ĝi sovaĝe tiris mian brakon. Mi kredas, ke ĝi estas rompita. Aŭŭŭ. Doloregas!"

……

Mira, la infanoj kaj Bozo atingis la bus-haltejon. Ĝuste kiam ili trovis la kajon por Ranmonto, la poŝ-telefono de Mira sonis. Ŝi havas bonajn rilatojn kun la polico kaj jam diskutis kun ili pri la tunela akcidento. Tial, ili nun informas ŝin pri simila okazaĵo en la aŭto-parkejo de la lernejo.

"Ĉu vi nun estas surloke?"demandis Mira. Je jesa respondo, ŝi diris: "Ĉu kuŝas apude teko aŭ valizo?... Provu levi ĝin." Sekvis paŭzo kaj poste krio de surprizo.

Riko diris: "Tio okazis en nia lernejo, ĝi estas proksima. Se la virino kaŭzis tion, eble ŝi alvenos por iri hejmen per buso."

Intertempe la buso alvenis:

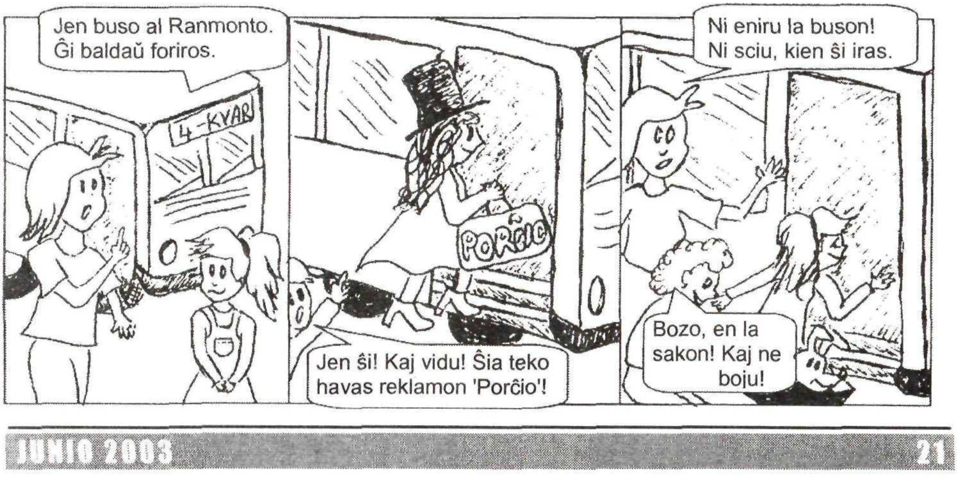
Jen buso al Ranmonto. Ĝi baldaŭ foriros.
4-KVAR
PORĈIO
Jen ŝi! Kaj vidu! Ŝia teko havas reklamon 'Porĉio'!
Ni eniru la buson! Ni sciu, kien ŝi iras.
Bozo, en la sakon! Kaj ne boju!

Ili aĉetis biletojn de la ŝoforo, preterpasis la virinon kaj sidiĝis en la malantaŭo de la buso. Ĝi ekiris. Iris, iradis, forlasis la urbon. Iom post iom malpleniĝis... La mistera porĉia virino ne moviĝis. Ŝi restis ĝis la finstacio. Klare, ŝi vivas en la montaro. Ili eliris malantaŭ ŝi kaj sekvis ŝin. Restante cent metrojn malantaŭ ŝi, ili vidis ŝin malfermi la ĝardenan pordegon de timiga malluma domo kaŝita inter arbegoj sur monta flanko.

Daŭrigo en la sekva numero.

Stefan MacGill, Hungario

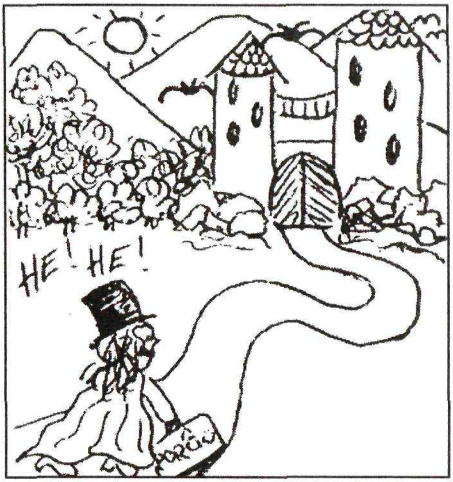

afiŝo: granda presita reklamilo plej ofte kun bildo / *boji:* hunde bleki / *eseo:* esplora verko pri iu temo kun la opinio de la verkinto / *grimaco:* misa vizaĝ-esprimo / *indiki:* montri, aludi / *kaso:* monkesto / *kolego:* sam-profesiulo / *kompanio:* grupo da homoj, kiu direktas komercan aŭ industrian entreprenon / *kontribui:* alporti, aldoni sian parton al la laboro de aliuloj / *likva:* flueca / *mistera:* timige sekreta / *plago:* sorto-bato / *proponi:* prezenti al ies decido / *sorĉi:* malbon-fari per supernatura forto / *stampi:* fari markon sur io / *stokejo:* tenejo de komercaĵoj, objektoj / *surprizo:* ekmiro pro io neatendita, subita / *teko:* portebla ujo por libroj, kajeroj.

unikaĵoj

El la kolektaĵo de
Dieter BERNDT

- Fabriko en Anglio, kiu produktas sveltigan medikamenton, ricevis sekvan leteron: *"Via medikamento estas bonega. Mia edzino dum la unuaj du semajnoj perdis 6 kilogramojn de sia pezo, kaj antaŭ kelkaj tagoj ŝi perdiĝis tuta. Via dankema M.S."*

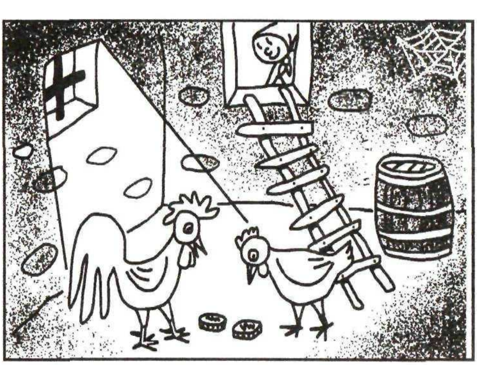

- En la rumana vilaĝo S. oni volas starigi monumenton por koko kaj kokino de la familio K. La gekokoj, kiuj estis en la kelo de la domo, serĉante ion manĝeblan, gratis en la tero kaj el-igis kelkajn arĝentajn monerojn. Tio estis vojo al trezoro kun 45 kilogramoj da arĝentaj moneroj el la jaroj 1765 kaj 1846. La trezoro nun estas rigardebla en la urba muzeo.

LINGVA DOKTORO

Ĉu *-a* aŭ *-e*?

Ĉiu el ni scias, ke en Esperanto adjektivo finiĝas per ***-a***, adverbo per ***-e***. Esprimoj kiel *bela danco* aŭ *bele danci* – en kiuj adjektivo *bela* aperas kiel *epiteto* kaj adverbo *bele* kiel *adjekto* – kutime ne kaŭzas problemojn.

Sed a/e-vortoj povas aperi ankaŭ kiel parto de *kompleksa predikato*. Ekzemploj:

Traduko *estas malfacila.*

Traduki *estas malfacile.*

En tiuj frazoj *estas* nomiĝas kopulo, *malfacila/e* – **predikativo**. Kompleksa predikato konsistas, do, el *kopulo* kaj *predikativo*. Kaj en predikativo, kiel vi vidas, povas aperi ambaŭ formoj. Do, kiam uzi *a-vorton (adjektivon)* kaj kiam *e-vorton (adverbon)*?

a) Kiam **la subjekto estas infinitivo** kiel en la frazo: *Danci* estas *agrable*, oni uzas e-vorton. Similaj ekzemploj:

Longe *sunumi* sen supervestoj estas *danĝere*. *Pied-iri* en tia veteraĉo 10 kilometrojn estas *lacige*. *Ripozi* iomete posttagmeze estas *freŝige*.

Provu daŭrigi!

b) Kiam la subjekto estas tuta propozicio (parto de kunmetita frazo), oni uzas e-vorton. Pensu pri tiaj esprimoj: Estas *hontinde*, ke ŝi respondis nenion. Ĝis kiam estas *tolereble*, ke li senĉese batas la infanojn? Estas *interese*, ke ... Estas *bone*, ke ... Estas *agrable*, ke ... k.a. Sed kiam en la ĉef-propozicio estas formala subjekto (tio), oni uzas a-vorton: Ĝis kiam *tio* estas *tolerebla*, ke *li senĉese batas la infanojn*? *Tio* estas *interesa*, ke ... *Tio* estas *bona*, ke ... *Tio* estas *agrabla*, ke ... ktp. Sed ĉi tiuj formoj estas maloftaj, kaj uzataj ĉefe por emfazo.

c) Simile, la predikativo alprenas adverban formon, kiam absolute **mankas subjekto** (plej ofte oni eĉ ne povus ĝin nomi), kiel en jenaj parol-turnoj: *Ĉi tie estas varme. Estis jam malhele, kiam ili alvenis. Tie estos al vi tro varme en tiu dika pulovero.*

Mi devas ankoraŭ mencii, ke en la funkcio de kopulo krom "esti" povas aperi, sed malpli ofte, ankaŭ la verbo "iĝi". Ekzemploj: *Iĝis al mi malvarme. En tiu fora kaj fremda lando iĝos al ili terure.*

En ĉiuj aliaj okazoj oni uzas adjektivon kiel predikativon. *La domo* estas *blanka*. *Ni* estas *lacaj*. *La ĉina* (subkomprenu: *lingvo*) estas *malfacila*. Ĉi tiuj ekzemploj estas evidentaj. Tamen, ekzistas tiklaj okazoj. La plej simpla el ili aperas en tiaj dialogoj: *Kia estas la domo?* Responde anstataŭ ripeti la subjekton kaj kopulon (kiujn oni subkomprenas) oni diras koncize: *Blanka*. (t.e. La domo estas blanka.), kvankam forme mankas la subjekto, tamen oni uzas evidente *a-vorton*. Simile: – *Kia estis la hejm-tasko? – Malfacila*.

Provu trovi similajn dialogetojn!

Gramatike erara estas, do, la surskribo de ŝildeto sur la enir-pordo de vendejo, kiu aspektas jene: ŜLOSITE. Mem-kompreneble, ĉiu subkomprenas, ke la pordo / vendejo estas ŜLOSITA aŭ FERMITA. Aŭ kiam sur varoj en vendejo pendas surskribo: VENDITAJ, subkomprenu: Ĉi tiuj varoj jam estas ... .

LA NACIA POETO DE RUMANOJ

MIHAI EMINESCU

Parolante pri la rumana literaturo, la unuan lokon okupas nia poeto *Mihai EMINESCU [Eminesku]*, kiu, malgraŭ sia mallonga vivo, postlasis senmortajn verkojn. Oni nomas lin ĉe ni *"poeto sen parulo"*.

Mihai Eminescu naskiĝis en la urbeto Botoşani (Moldavio) la 15an de januaro 1850, kiel kvina infano en la familio de Gheorghe kaj Raluca Eminovici [Eminoviĉ], kiuj havis entute dek unu infanojn.

Inter la jaroj 1857-63 li studis eksterlande, en Ĉernauti (Cernovco) provinco Bukovina. Malpacienca li ofte ŝanĝis lernejojn. En 1864 li turnis sin por stipendio al la Eduk-ministerio en Bukareŝto, sed oni rifuzis lin. Li forlasis la lernejon kaj reveturis al Ĉernauti, kie li estis akceptita en teatra trupo. En la sama jaro li ricevis postenon de oficisto en la tribunalo de Botoşani. Baldaŭ li forlasis sian oficon kaj denove revenis al Ĉernauti, al sia profesoro *Aron Pumnul*, kie li denove vizitis lernejon, sed la 12an de januaro 1866 profesoro Aron Pumnul mortis. Okaze de tiu tragika evento sep el liaj lernantoj eldonis broŝuron kun poemoj de adiaŭo: "Larmoj ĉe la tombo de amata profesoro..." La dua poemo en tiu broŝuro estis de Mihai Eminovici.

En februaro de la sama jaro la revuo *Familia* publikigas poemon de la juna poeto sub pseŭdonimo *Eminescu*, kiun la poeto akceptis por ĉiam.

Por rekomenci siajn studojn Eminescu loĝis mallongajn tempojn en urboj Blaj, Alba-Julia, Sibiu ktp. La jaro 1867 denove trovis lin en la ĉef-urbo, kie li laboris ĉe la teatra trupo de Jorgu Caragiale kiel sufloro kaj kopiisto. Li turneis kun ili en multaj urboj de la lando. Tiu-tempe Eminescu laboris ankaŭ ĉe aliaj teatroj kaj fine li estis dungita kiel sufloro en la Nacia Teatro de Bukareŝto. Dume, *Familia* daŭre aperigas de li poemojn.

En la jaro 1869 Eminescu interpaciĝis kun sia familio kaj la patro promesis subvencii liajn studojn en la universitato de Vieno, kie li renkontis plurajn kolegojn el Ĉernauti. En tiu tempo li aperigis poemojn en diversaj revuoj. Baldaŭ li denove ĉesigis siajn studojn kaj revenis hejmen, kie li akceptis diversajn postenojn.

En 1872 li vizitis la societon JUNIMEA (junularo) kaj prezentis tie siajn poemojn. La societo decidis doni al li subvencion por studi en la universitato de Berlino.

La poeton karakterizas granda inteligenteco kaj bonega memor-kapablo.

Ankaŭ la reĝino de Rumanio, poetino sub pseŭdonimo *Carmen Sylva*, admiris liajn poemojn kaj deziris konatiĝi kun li. Ili renkontiĝis kelkfoje.

En 1873 li okupiĝis pri folkloro kaj verkas la unuajn versojn de *Luĉifero*, la plej fama kaj longa verko de Eminescu, sed la definitivan formon li prezentis nur la 23an de oktobro 1882. Oni devas aldoni, ke Luĉifero en la rumana lingvo ne signifas Luciferon, Satanon, sed laŭ-etimologie li estas Lum-portanto, nome la planedo Venuso aŭ la stelo Hiperiono. Ĝi estas longa romantika poemo pri "malfeliĉa geniulo" por kiu la surtera vivo ŝajnas malŝatinda. Tiu supernatura Lumportanto enamiĝas al princino, kiu siaflanke ne estas sen sentoj por la junulo. Sed ilia amo malbone finiĝas. La Lumportanto rezignas pri la surtera amo. En Esperanton tradukis ĝin *Iozefo Petrin*. La libro aperis en la jaro 1998 en San-Francisco helpe de *Gigi Harabagiu*.

Jen unu el la poemoj de Eminescu:

AL STELO…

Al stel' ekleviĝanta nun
Longega vojo kuŝas,
Ke post jar-miloj ĝia lum'
Rigardon teran tuŝas.

Delonge – eble – tra la blu'
Ĝi mortis en lontano,
Kaj nur radi' apenaŭ plu
Sin montras al terano.

La bild' de l' eksa stelo tra
Ĉielo glite palas:
Ĝi – nevidite – estis ja,
Kaj nun vidate – malas.

Sam-tiel, nia am-sopir'
En nokton pereinte,
Radio de la ekdezir'
La koron sekvas pinte.

Tradukis: *Constantin Dominte*

Eminescu estis homo de modernaj tempoj. Lia kulturo estis tiu de la eŭropa kulturo de lia tempo.

M.Eminescu mortis la 15an de junio 1889 en iu sanatorio kaj estis entombigita en la tombejo Bellu en Bukareŝto sub tilio, kiun li tre ŝatis.

Eŭgenia-Ekaterina POPOVICIU
Rumanio

broŝuro: kelk-paĝa presaĵo / *definitiva:* tia, ke oni ne plu devas ĝin ŝanĝi / *dungi:* preni iun kiel laborulon / *etimologio:* scienco pri la deveno de la vortoj / *evento:* okazaĵo / *folkloro:* scienco pri popolaj artoj / *geniulo:* super-kapabla homo / *inteligenta:* facile komprenanta kaj vigle pensanta / *lontano:* malproksimo / *ministerio:* ŝtata ĉef-oficejo de iu fako / *perei:* morti, neniiĝi / *planedo:* ĉiel-korpo / *poeto:* poem-verkisto / *posteno:* ofico, kiun iu plenumas / *princo:* ano de reĝa familio / *profesoro:* ĉef-instruisto en supera lernejo / *provinco:* parto de regno / *pseŭdonimo:* kaŝ-nomo / *rezigni:* definitive forlasi kiel ne-realigeblan / *sanatorio:* resanigejo / *stipendio:* ĉiu-monata monhelpo por studanto / *subvencii:* publike mon-helpi / *sufloro:* helpanto por aktoroj, kiuj ne memoras sian tekston / *tilio:* arbo-speco / *tragika:* tre malĝojiga / *tribunalo:* organo de juĝ-aferoj / *trupo:* aktoraro de teatro / *turnei:* vojaĝi de urbo al urbo por prezenti teatraĵon / *universitato:* plej supera lernejo.

VERDA PAĜO

FAKTOJ KAJ ARGUMENTOJ PRI ESPERANTO

Tiu ĉi rubriko servas niajn novulojn. Oni ofte metas al ni demandojn, kiujn – pro manko de sufiĉaj spertoj – estas malfacile respondi, konvinke rebati. Ĉi tie ni deziras liveri utilajn faktojn kaj argumentojn.

Kial UN ne elektas Esperanton?

***Sci-volulo**:* Pardonu, ĉefo! Estas denove mi, la Scivolulo. Ĉu vi havas por mi kelkajn minutojn?

***Ĉef-komputila moŝto**:* Por vi ĉiam, amiĉjo! Kion vi ne komprenas?

***S**:* Lastan fojon vi diris al mi, ke Esperanto estas la sola demokratia solvo por transnacia komunikado, ĉu ne?

***Ĉ**:* Jes ja! Vi bone memoras. Gratulon!

***S**:* Kiam mi argumentis per viaj vortoj, responde oni diris, ke – se mia aserto estus ĝusta – Unuiĝintaj Nacioj (UN) jam antaŭlonge akceptus ĝin. Kaj mi ne povis konvinke rebati. Helpu min, mi petas!

Senlace laboru por justa komunikado transnacia!

***Ĉ**:* Ne facile reĵetebla pilko. Ĉar fakte, se UN (elparolu: Uno) vere reprezentus la interesojn de la tuta homaro, ĝi jam delonge havus komune akceptitan neŭtralan lingvon.

***S**:* Ĉu vi opinias, ke UN ne juste reprezentas la komunajn interesojn?

***Ĉ**:* Via dubo havas bazon. UN estas tre grava kaj nepre necesa organizaĵo, sed UN havas siajn mankojn.

***S**:* Ĉu vi trovas?

***Ĉ**:* Mi scias tion. UN reprezentas la interesojn de tiuj, kiuj fondis ĝin,nome la interesojn de la ŝtatoj-membroj. Kaj tio estas gravega paŝo antaŭen kompare kun la antaŭaj krudaj interrrilatoj, kiam pluraj superpotencoj diktis sen atenti aliajn interesojn. Ni ne estu, do, maljustaj. Ne subtaksu la valoron de UN.

***S**:* Ĉu ni estu kontentaj kaj eĉ danku, ĉar oni nun ne lasas nin senhonte masakri?

***Ĉ**:* Tute ne. La vojo kondukas al la dezirata direkto, sed oni bezonas ankoraŭ kelkan tempon por realigi tiel sobrajn kaj logikajn postulojn kiel la enkondukon de komuna neŭtrala lingvo por transnacia komunikado, por tio necesas unue supervenki evidentajn restaĵojn de naciaj egoismoj. Eltenu ankoraŭ kelkan tempon. La estonteco apartenos al vi!

argumento: pruvilo / *aserti:* sen-hezite esprimi sian opinion / *bazo:* plej grava, subporta parto de io / *egoismo:* troa mem-amo / *fondi:* krei organizaĵon, klubon / *masakri:* sendistinge amas-mortigi / *moŝto:* alparolo al alt-respektata persono / *neŭtrala:* sendependa, justa.

Solvoj *de la n-ro1(104)*

Loterio (p.8) — *serpento*

VENDE (p.10) ▶

	H	I	E	N	O	
			S			
V	E	S	P	E	R	O
	S	▨	E	T	A	N
	K	A	R	O	T	O
	A	N	A	S	O	
	L	A	N	O		
	O	▨	T			N
		P	O	R	D	O
					O	R
			M	O	N	D
				K	I	O

Enigmo de Dieter Berndt (p.14) — *i, ni, ino, inko, ikono, kimono, kamiono, maniko, amiko, kiam, ami, mi, i.*

Kokino henas, ĉu ne? (p. 28) Ĝusta solvo: *ornitorinko.* Gajnis: *Veronika Dobrán, Hungario; Hajnal kaj Karina MacGill, Hungario; Aurélia Wille, Svislando; E.K.Platz, Germanio; E-grupo de la 5a mezlernejo Dariaus ir Gireno 7, Litovio.* Gratulon al ili!

KONTAKTO
Nia pli aĝa frato.
Du-monata revuo de Tutmonda Esperantista Junulara Organizo (TEJO)
TTT-ejo: www.tejo.org/eldonoj.jsp

Deziras korespondi:

- *Viktor Löfgren (12-jara), Heleneborgsgatan 27, SE-117 31 Stockholm, Svedio*
- *F-ino Inga B., "Labrenĉi"-12, P/N Tervete, LV-3728, Dobeles raj., Latvio*
- *S-ro Io. Byambasav (lingvo-instruisto), P.O. Box 142, 110 000 South-Gov' Province, Mongolio (precipe kun hungaro).*

juna amiko
Internacia Esperanto-revuo de ILEI por lernejanoj kaj komencantoj
30a jaro, n-ro 2(105), 2003
Aperas 4 fojojn jare
Redaktoro: *Géza KURUCZ* (Hitel u.10.fszt.16, HU-6000 Kecskemét, Hungario)
Retadreso: suli267@szeged.sulinet.hu
Vicredaktoro: *StefanMacGill* (retadreso: stefan.macgill@galamb.net)
Administranto: *Sándor Hideg*, Szendrey u. 19, HU-2016 Leányfalu, Hungario
Retadreso: **juna.amiko.adm@posta.net**
Eldonanto: ILEI, Stenbockensgata 102, SE-136 62 Haninge, Svedio
Lingva revizianto: *Baldur RAGNARSSON* (Islando)
Kunlaborantoj: *s-ino Saliko, Anja Karkiainen, Vesa Pölkki* (Finnlando), ***Baldur Ragnarsson*** (Islando), ***Tatjana Auderskaja*** (Ukrainio), ***s-ino Jennifer Bishop*** (Aŭstralio), ***Zoran Ćirić, Jadranka Mirić*** (Serbio), ***s-ino Saranath*** (Hindio), ***Gennadij Basov*** (Rusio), ***Bardhyl Selimi Mezini*** (Albanio), ***Till Dahlenburg, Dieter Berndt*** (Germanio), ***Evandro de Freitas*** (Brazilo), ***Elizabeta Rajtmár, Zoltán Kurucz, Monika Molnár*** (Hungario), ***Marija Belošević*** (Kroatio), ***Michel Nkwirikiye*** (Tanzanio), ***Eugenia-Ecaterina Popoviciu*** (Rumanio), ***Mensah B.Attiogbe-Agbemadon*** (Togolando), ***José J.Campos Pacheco*** (Kubo), ***Yosio Hori*** (Japanio), ***Gian Piero Savio*** (Israelo)
Grafikistoj: *Irina Nagy* (Rumanio), ***Pavel Rak*** (Ĉeĥio), ***Monika Molnár*** (Hungario)
Komputila kolora tekniko: *János Bakk* (Hungario)
Farita en Presejo Saluton
Váci út 81-85, H-1045 BUDAPEST, Hungario
ISSN 0230 1318

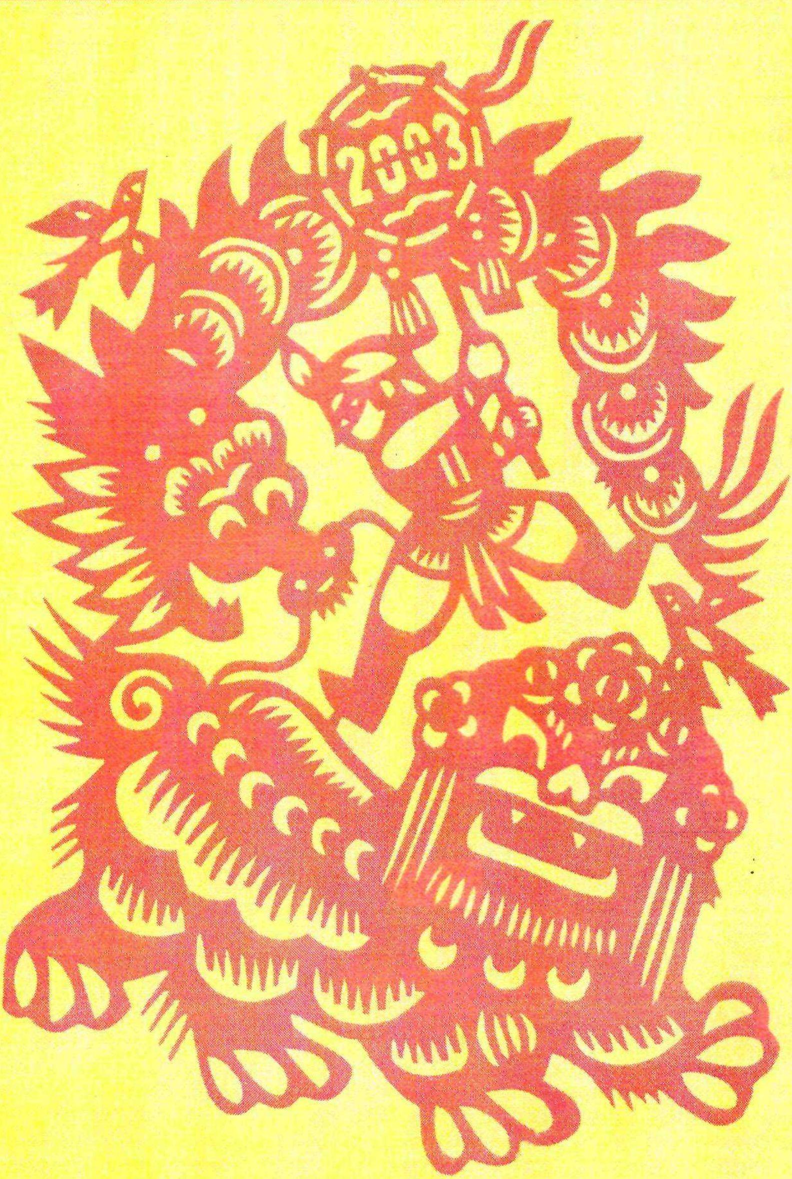

DRAKO KAJ LEONO
ESTAS PRASIMBOLOJ DE ĈINA ARTO

2/03